

פרשת וישב "תולדות יעקב"

רש"י

(ב) אלה תולדות יעקב - אלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' על ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים. זהו אחר פשוטו של מקרא להיות [דבר] דבור על אופניו. ומדרש אגדה דורש, תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים, אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה (פד ו).

צרור המור

ואלה תולדות יעקב יוסף. הרצון בזה כי לפי שלמעלה נאמר אלה תולדות עשו וסיפר איך היו כולם רשעים וממזרים. אמר בכאן כי תולדות יעקב בהפך. שכל תולדותיו היו צדיקים. והזכיר יוסף לבדו משום מעשה שהיה בו. כי לפי קורותיו ומכירתו ושעבודו לא היה מן התימא שיחטא ואשם. וכן לפי גדולתו ומעלתו לא היה מן התימא שיחטא ויסור לבבו. ועם כל זה עמד בצדקו במלכותו ובדלותו. זה לאות על צדקתו. ולזה אמר אלה תולדות יעקב יוסף כולם צדיקים וכשרים. והאות על כולם יוסף הצדיק היה רועה את אחיו בצאן וקרה לו כזה וכזה מה שכתוב עד סוף הספר. והרי הוא עומד בצדקו הפך תולדות עשו:

אור החיים

עוד צריך לדעת אומרו תולדות יעקב יוסף והיכן הם עשרה שבטים. ורז"ל (ב"ר פ' פ"ד) מהם אמרו כי יכוין לומר שהוא העיקר, ומהם אמרו כי כמו שאירע לזה אירע לזה זה נולד מהול וזה נולד מהול וזה מהדרש.

ויראה כוונת הכתוב היא על דרך אומרם ז"ל (שם) בקש יעקב אבינו לישוב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, והוא אומר אלה תולדותיו של יעקב פירוש מה שעבר עליו מהרוגז, שהכתוב בא להודיע מכירת יוסף וצערו של יעקב הוא יעקב הגורם במה שביקש לישוב דכתיב וישב יעקב ובזה תולדותיו הם אלה יוסף בן וגו' ונתגלגלו הדברים, כי האדם גורם לעצמו את כל אשר תבאנה עליו. כי אין דבר רע בא מהאדון הטוב לכל ובפרט לידידיו יעקב וכיוצא בו.

עוד ירצה להודיע שהגם שעברו כמה מאורעות רעות על יעקב מיום היותו, נרדף מעשו מלבן עמוס התלאות, יחשבו כלם כאין, בערך מאורע זה של יוסף, והוא אומר אלה פסל מאורעות שעברו עליו כי כולם כאין יחשבו על יעקב הרגשותיהם.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (סוטה לו ב) ראוי היה יוסף להעמיד י"ב שבטים כיעקב אלא על ידי מעשה פוטיפר ויפוזו זרועי ידיו עשרה המה הצדיקים יצאו מעשרה אצבעותיו ולא נשאר לו אלא ב' אפרים ומנשה, והוא שרמז כאן באומרו אלה תולדות וגו' פסל פרט א', מהי"ב שלא היו בעולם מטעם הנזכר.

עוד יתבאר על דרך אומרם בספר תהלים (ע"ז) בני יעקב ויוסף סלה. ואמרו ז"ל (סנהדרין יט ב) שטעם שיחס בני יעקב ליעקב וליוסף להיות שיוסף זנם בשני רעב ופרנסם נקראו על שמו ע"כ. והוא עצמו שרמז כאן באומרו תולדות יעקב יוסף פירוש באמצעות יוסף היה קיום לכל תולדותיו. או ירצה על זה הדרך תולדות יעקב וגם יוסף.

(ב) אלה תלדות יעקב יוסף. אם בתולדות ממש הכתוב מדבר, מדוע לא מנה את כל בני-יעקב? ואם בקורותיו — מדוע התחיל ממכירת יוסף? וגם סמיכות פרשה זו לפרשת אלופי אדום צריכה ביאור. ונ"ל, שהכתוב מדבר בהקורות את יעקב ובניו (שהרי את התולדות-בנים מנה כבר בפ': "ויהיו בני יעקב שנים עשר"), והיינו, אחרי שסיפר לנו תולדות עשו ואת המלכים אשר מלכו באדום לפני מלך מלך בישראל—בא הכתוב לאמר, שאל יפלא בעינינו, למה אלה רשעים ושלוני עולם השגו חיל, יסדו ממלכה והעמידו ח' מלכים, לפני שזכו לזה יעקב ובניו? ולמה לא יסדו גבורי ישראל ממלכה בארץ כנען, כמו עשו ובניו בהר שעיר? וע"ז עונה תוה"ק: "אלה תלדות יעקב יוסף" — לאמר, הלא לא כל הגבורים ראויים ליסד ממלכה, אלא אלה שחיים באהבה ואחוה ביניהם ובחורים מקרבם מלך או אלוף, אשר על פיו יצאו וע"פ יבואו שהרי גם לצאן יש רועה, ומעתה באו נא וראו: בני עשו, אף שלא היו כולם בני אם אחת, — לא נתפלגו לבני עדה, לבני בשמת ולבני אהליבמה, — נשי עשו, ומשחיו יחדיו בשלום ובאחוה, בחרו מקרבם למלך את בלע בן בעור, שימשול עליהם, ולא רק פעם א' באו לידי הסכמה, מי ימלוך עליהם, אלא שמנה פעמים, לפני מלך מלך בישראל, עמדו אלופי אדום למנין ובאו,

בלא קטטות ומריבות, לכלל דעה א', מי הוא השליט עליהם. ולעומת זה מספר לנו הכתוב "תלדות יעקב יוסף", איך נתפלגו בניו: לבני לאה, לבני רחל ולבני השפחות, ששנאו אלה את אלה: ואפילו יוסף הצדיק לא היה נקי ממדה זו והביא את דבת אחיו אל אביהם. ואיך אפשר היה לאנשים, השונאים זע"ו, ליסד ממלכה משותפת? זאת ועוד אחרת, בני ישראל היו כולם לא רק "בני מלכים", אך "מלכים" ממש, וכשחלם א' מהם חלום, שאפשר לפותרו, שהוא ימלוך עליהם או ימשול בהם, קנא בו לא רק ראובן הבכור, שמשורת הדין היתה המלוכה מגיעה לו, — אלא כל א' מאחיו: "ויקנאו בו אחיו". ומשפחה, שכולה מלכים, האפשר לה ליסד ממלכה? ובמצבים "כאלה": "ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו (ליסד ממלכה) ויעקב ובניו ירדו מצרים" (יהושע כ"ד). שם נתקימו דברי החלום: שם השתחוו לאחיהם, שבחר בו ה' למלך, אבל כשהם רעבים, עלובים ונפחדים, לאחיהם, המושל בכל ארץ מצרים בחכמתו ותבונתו, שם נצרפו "בכור הברזל", בחמר ובלבנים, ובכל עבודה קשה, ויצאו משם "ברכוש גדול", שיש במשמעו גם רכוש רוחני, להשמע לקול מלך ושרים (משה ונשיאי העדה). ואז יסדו ממלכה בארץ, המובטחת להם, וסיבת המריבה והשנאת-חינם, ואי-משמעת של בני יעקב, תמצא בארוכה וטטו"ד בהדוה"ד ח"ב ד"ו.

אמת ליעקב ל"ז, ג'. כי בן זקנים הוא לו.

פירש"י וז"ל: ואונקלוס תרגם ארי בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו עכ"ל. פירוש דבריו, שהיה קשה לו הלוא אין יוסף הבן זקונים ממש אלא בנימין, ולכך פירש דהכוונה היא על חכמתו של יוסף. ובאמת כזה גופא נעוץ מה שראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו, דבשלמא אילו היה באמת הבן זקונים לא היו מקנאים בו כל עיקר, דכן הוא דרכו של עולם שהאב אוהב יותר את הינוקא שלו, אבל כיון שהוא לא היה הבן זקונים ואף על פי כן חבבו אביו יותר מכולם משום ש"בר חכים" הוא, מיד נתקנאו בו, וכדכתיב: ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו, ודו"ק.

אמנם מה שהוסיף רש"י "כל מה שלמד משם ועבר מסר לו", יש לדקדק מדוע דוקא את תורת שם ועבר מסר לו, והלוא יעקב למד גם אצל אברהם זקנו ויצחק אביו, וכי לא היה לו את תורת האבות למסור לו? גם צריך לבאר, וכי לא מסר יעקב לשאר בניו את תורתו שלמד?

וביארנו כזה במק"א [ונדפס כחידושים לעיל ריש פרשת ויצא] דהתורה של שם ועבר היחה תורה מיוחדת, תורת הגלות, כי רק שם ועבר שחיו כדורם של רשעים גמורים ואעפ"כ הצליחו להשאר בצדקתם הם אלו שיכולים למסור ליעקב איך לחיות אצל לבן הרשע ולא ללמוד ממעשיו הרעים, ותורת האבות לא הספיקה לזה כי האבות היו זקנים ויושבים בישיבה ולא הושפעו כלל מהשפעת סביבתם, ולכן מכיון שקבלה היה בידם מפי אברהם שצריכים הם עדיין לחיות בארץ לא להם ועבדום וענו אותם, והלא צריך יעקב להכין את בניו לגלות זו, ומצינו שאמר לו הקב"ה לאברהם בכרית בין הבתרים: ידע חדע כי גר יהיה זרעך, ולמה לו לדעת, אלא על כרחך הודיעו כן על מנת שידעו כי עליהם להכין את עצמם לחיי הגלות, ומכיון שיוסף היה זה שהתגלגל לסביבת הרשעים והיה צריך לעמוד לבדו נגד כל הנסיונות שעמדו לו, והוא זה שעליו נפל העול להכין את המקום לבני יעקב לירד למצרים, יהיה יעקב מוכרח למסור דוקא לו את התורה המיוחדת הזאת, תורת הגלות,

תורת שם ועבר¹. ואמנם האחים, שבטי י-ה, שלא ידעו את הסיבה מדוע לומד יעקב עם יוסף יותר תורה מאשר למד אתם נתקנאו בו ורדפוהו, דהרי בכרית בין הבתרים נאמר גם כן שאחרי כן יצאו כרכוש גדול, והיינו קבלת התורה על הר סיני², ולכן כשראו שיעקב לומד עם יוסף חשבו שרק הוא יזכה לקבלת התורה, אבל האמת הוא דלהם הספיקה תורת האבות, ורק יוסף הוצרך לתורת שם ועבר, ועיי"ש בדברינו שנחבאר הכל היטב.

א. פתיחה רב מידן

אֱלֹהֵי תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה וְעָהָת אֶת אָחִיו בְּצֹאן
וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָקָה וְאֵת בְּנֵי זַלְפָּה וְנָשִׂי אֲבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם
כְּעָה אֶל אֲבִיהֶם: (לו, ב)

המפרשים התחבטו בכותרת לפרשתנו, שהרי תולדותיו של יעקב, במשמעות בניו, אינן מופיעות בפרשתנו. תירוצים רבים ומגוונים ניתנו לקושיה זו, והמפורסמים שבהם:

- א. תולדות משמען "קורות ימיו", מלשון "מה ילד יום" (ראב"ע, רר"ק, ספורנו, אברבנאל, מלני"ם ועוד).
- ב. אף בפרשתנו תולדות משמען בנים, ותולדות יעקב הן יוסף ואחיו האמורים בפרשה, אף שלא נזכרו בשמותיהם (רמב"ן בפירושו הראשון).
- ג. הכותרת "תולדות יעקב" מתייחסת לאמור להלן: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" (מו, ח), ושם מופיעים שמות בני יעקב ובני בניו (רשכ"ס, ורמב"ן בפירושו השני).
- ד. המילה "וישב" שבפסוק הראשון נמשכת אף אל תולדות יעקב, וכוונת הכתוב: ואלה יישוביהם של תולדות יעקב. כלומר, התורה אינה מפרטת את שמות בניו אלא את יישוביהם (רש"י).

לא אפרט את הקשיים שבכל פירוש, אך אבקש ללכת בעקבות המדרש שהביא רש"י, בשינוי קל:

"אלה תולדות יעקב יוסף" — לא היה צריך למימר אלא: "תולדות יעקב ראובן", ומה תלמוד לומר: "יוסף"? שכל מה שאירע לזה אירע לזה (בראשית רבה פד, ו).

המדרש רואה ביוסף את עיקר תולדותיו של יעקב, שכן לשניהם אירעו מאורעות דומים (עיי' כרש"י, שם). אך בפשטי המקראות נראה שהפרשה אינה עוסקת רק ביוסף אלא ביוסף וביהודה. לתבנתו, תולדות יעקב הן יוסף ויהודה, שלגלגליהם, לבניין משפחתם ולבניהם הנולדים אחריהם מתייחסים הפרקים הבאים. נראה שזו הביאור הבסיסי לכך שסיפור הקמת משפחתו של יהודה (להלן פרק לח) שזור בסיפור הקמת משפחתו של יוסף. שני הסיפורים אף מקבילים זה לזה:

יוסף	יהודה
היחסים הכושלים עם אשת פוטיפר	הנישואין הכושלים עם בת שוע
ניסיון מאת ה' ועמידה בו בפרשת אשת פוטיפר	ניסיון מאת ה', כישלון ותשובה על יד הודאה במעשה תמר
נישואי האמת עם אסנת	נישואי האמת עם תמר
הולדתם של מנשה ואפרים	הולדתם של פרץ וזרח
הבן הצעיר, אפרים, נתברך בעוצמה	הצעיר שבשני בני תמר פרץ ותפס
ובמלכות	את הבכורה

סיפור תולדות יעקב מסתיים אפוא בפרק מא, בתחילת שנות הרעב, משתמוה הקמתן של משפחת יהודה ומשפחת יוסף.

ב. הבן הנבחר למלוכה
 הצעתנו מניחה שכשם שלכל אחת מן האמהות הקורמות, שרה ורבקה, היה בן יחיד ועיקר, כך הוא גם בנושי יעקב: עיקרה של לאה - יהודה, ועיקרה של רחל - יוסף. העובדה שליעקב שני בנים ממשיכים, יהודה ויוסף, ולא בן אחד ממשיך, כמו לקודמיו, נעוצה בכך שליעקב שתי נשים (גביחות) בעוד שלאברהם ויצחק - אישה (גבירה) אחת.

נרחיב מעט בסוגיית יוסף ויהודה כעיקר תולדות יעקב. כמה מן הנקודות המבליטות את יוסף ויהודה על פני אחיהם מוכרות, ולהלן סיכום של עיקרי נקודות אלו:

א. לאחר שחילל ראובן את יצועי אביו ניתנה הבכורה ליוסף והמנהיגות ליהודה, שכן רק יוסף ראוי לבכורה, מלבד ראובן, ורק הוא פטר רחם. המנהיגות עוברת בדרך הטבע לגדול שנאחזים. לאחר שנרחו אף שמעון ולוי במעשה שכם, עברה המנהיגות ליהודה. וכך נאמר:

וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּמִדְבַּר יִשְׂרָאֵל כִּי הָאָהָר הַבְּמִדְבַּר נִחְלְלוּ וַיְצַעֲקוּ אֲבִי וַתֵּגֶה בְּכַתְּוֹת לִבִּי יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהַתְנַחֵשׁ לְבִכְוֹתָּהּ כִּי יְהוּדָה בְּבֶר אֶחָיו וְלִגְבוּר מִכָּל הַבְּבָרָה לְיוֹסֵף: (דברי הימים א ה. א-ב)

ב. להלן (מד) מתעצמים ביניהם יהודה ויוסף על גודלו של בנימין, והמדרש מתבטא על כך:

"אמרו [האחים]: מלכים [יוסף ויהודה] מדיינים אלו עם אלו, אנו מה איכפת לנו" (בדאשית רבה ג. ב).

גם כעת היחידה למצרים נראים יהודה ויוסף כגורמים המרכזיים, ככתוב: "זאת יהודה שלח לפניו אל יוסף" (מ, כח).

ג. בהתפלגות הממלכה לאחר מות שלמה, מולכים רחבעם וזרעו מבית דוד ומשבט יהודה בירושלים, וירבעם מבית יוסף בחוצה. רוב ממשלכו של ירבעם הם מבית יוסף. מלכות עשרת השבטים נקראת כפי הנביאים פעמים רבות בשם "אפרים".

ד. המשכן והמקדש - המשכן בחלקו של יוסף, והמקדש בחלקו של יהודה.¹

ה. לעתיד לבוא חתקיים נבואת יחזקאל על חיבור עץ יהודה ועץ אפרים למלכות אחת:

וְאָמַרְהוּ בְּן אֲדָם שֶׁח לֵךְ עִץ אֶחָד וְנִתְּבַע עָלָיו לַיהוָה וְלִבִּי יִשְׂרָאֵל הִבְרִי וְלִשְׁח עֵץ אֶחָד וְנִתְּבַע עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל הִבְרִי: וְקָרַב אֲתָם אֶחָד אֶל אֶחָד לֵךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בְּיָדָהּ: (יחזקאל ל).

על פי המסורת והקבלה עתידים לקום שני משיחים: משיח בן יוסף ומשיח בן דוד משבט יהודה.

המשותף לכל הנקודות האלו הוא שכולן קשורות למלכות (ולמקדש). לדעת העברית המתוקנת כאן אינה תקנית ויש להשיב את המשפט למקורו. ה"א היידוע היא לשון מקרא. המילה 'אל' היא לשון חכמים.

ב. כאמור, כדוגמת האבות, יהודה ויוסף הם היחידים מבני יעקב שהתורה מאריכה בסיפור קורותיהם ובעיקר בסיפור ניסיונותיהם. הם היחידים שהתורה מספרת על מעשים טובים שעשו: יוסף בצדיק בעמידתו בניסיון אשת פוטיפר, ומולו יהודה כנכשל וכבעל תשובה בפרשת תמר. כך גם יוסף בצדיק בסליחתו לאחיו, ומולו יהודה כנכשל במכירת יוסף וכבעל תשובה במסירתו נפשו על בנימין.
 ג. ההשגחה המיוחדת על יהודה ויוסף נראית רמוזה בכך ששניהם היחידים ששם ה' המפורש טבוע בשמם: יהודה בצורתו המקורית, ויוסף בצורתו בתהלים (פא, ו) - "יהוסף".
 ד. בצוואת יעקב לבניו נקט יעקב בברכתו לשאר בניו מטבע קצרה, ובברכתו ליהודה וליוסף מטבע ארוכה.⁵ נראה בבירור שגודל נחלתם של יהודה ושל יוסף, המרובה משל שאר אחיהם, קשור ישירות לגודל ברכתם מפי אביהם.

ד. בית יוסף ובית יהודה

נעבור לכמה עניינים כוללים יותר, הקשורים לא רק ביהודה. וביוסף עצמם אלא בשבטים שיצאו מיהודה ומיוסף. עניינים אלו חורגים אל מחוץ לספר בראשית:
 א. שבט יהודה ובית יוסף כולו הם השבטים הגדולים ביותר בשני המקדים במדבר.
 ב. במלחמת עמלק (שמות י, ח-טו) מופיעים ארבעה מנהיגים: משה ואהרן - המנהיגים הקבועים, ועמם חור מיהודה על ראש הנבעה ויהושע מאפרים בשדה המערכה. מנהיגים נוספים לכלל העם לא מצאנו בארבעים שנות המדבר.
 ג. בפרשת המרגלים, השניים היחידים שלא כשלו הם יהושע מאפרים וכלב מיהודה.
 ד. יהודה ויוסף זכו, בנוסף לנחלתם בארץ, אף בעיר מיוחדת מערי האבות, ובנסיכות מיוחדות. יתר על כן, הם זכו בעיר עוד לפני שזכו בנחלה. יוסף זכה בשכם, כפי שאומר לו יעקב: "זאני נתתי לך שכם אתר על אחיך" (מת, כב). ככל הנראה זכה בה כשכר על אומץ לבו, על שולך אליה בשליחות אביו אף שידע כי טמונה סכנה בשליחות זו.
 כלב, נשיא יהודה, זכה בחבריו; ושוב, עקב אומץ לבו על שולך אליה

ג. מעשיהם של יוסף ויהודה
 התורה מכנה את השבטים, בני יעקב - "יהודה ואחיו" (מד, יד) "אחי יוסף" (מב, ט). אין לנו בשום מקום אחר בסיבויים דומים כ"דאובן ואחיו" או "אחי דן". כלומר, יהודה ויוסף הם האישים המרכזיים שעל אודותיהם נסבנות הפרשיות שלפנינו. הדבר בא לידי ביטוי בנקודות שונות:

א. התורה מפרשת את תיאורי משפחותיהם של יהודה ויוסף. אנו יודעים את שמם אשתו של יהודה, תמר, ואת שם אשתו של יוסף, אסנת. אנו אף יודעים מה היו הנסיבות שבהן נשא יהודה את תמר, ומזן הנסיבות שבהן נשא יוסף את אסנת. אנו יודעים את הנימוק לשמות בניו של יהודה (פרץ ורחל) ואת נסיבות לידתם, וכך גם את שמות בני יוסף. מבחינה זו דומים יוסף ויהודה לאבות, שאף בהם התורה מפרשת את נסיבות נישואיהם, את שמות נשיהם, את נסיבות הולדת ילדיהם ואת נימוקי שמות ילדיהם. לעולם לא נדע מה היה שם אשתו של יששכר או מהם נימוקי שמות ילדיו זבולון, ואף לא מהן נסיבות לידתם.

ייתכן שהפירוט במשפחות יהודה ויוסף קשור לכך שאבות השבטים כולם נשאו נשים כנעניות.² בכך הם חרגו מתורת האבות וממה שהשביע אברהם את עבדו "אשר לא תקח אשה לבני מכנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרב" (כד, ג). היחידים שלא נשאו כנעניות הם יוסף, שנשא את אסנת, ויהודה, שנשא את תמר. אמנם לפני שנשא יהודה את תמר הוא נשא בת איש כנעני, את בת שוע,³ אך עצם כישלונם של נישואין אלו (מותה המוקדם של בת שוע ומות שני בניה ללא זרע) מוכיח אולי שלא היה ראוי לו לישא כנענית, שהרי הוא עיקר "תולדות יעקב". לכן לא נתפרש שמה של אשתו הכנענית ולא נתפרשו נסיבות נישואיה עמו, וכן לא נתפרשו נסיבות לידת בניה ופשר שמותיהם.⁴ בעת נישואיו עם בת שוע היה יהודה בבחינת "יורד יהודה מאת אחיו" (לת, א), שהוריו ורבו מגדולתו, ובנישואיו עם תמר עלה שוב למדרגתו כ"תולדות יעקב". יהודה ויוסף הם אפוא היחידים הממשיכים את תורת הקמת המשפחה של האבות.

- בשליחות משה רבו, "ויבא עד חברון", אף שידע כי טמונה סכנה בשליחות זו ואף שידע על ארבעת ענקיה המאיימים של העיר. בחברון מתחילה מלכות יהודה (שמואל ב ב), ובשכם מתחילה מלכות יוסף (מלכים א יב-יג).
- ה. כבר כתבנו לעיל שנחלותיהם של יהודה ושל יוסף גדולות במידה ניכרת משל אחיהם ותופסות את מרבית שטחה של ארץ ישראל. כאן נציין שבספר יהושע זוכות נחלותיהם בתשומת לב מיוחדת לעריהן, לפירוט גבולותיהן ולפרטים רבים אחרים, וכמות הפסוקים המוקדשת לנחלותיהם תוכיח.
- ו. בני יהודה ובני יוסף היו היחידים שנחלו "נחלה בעתה", בעת שנצטוו לנחול את הארץ. לעומתם, בני גד ובני ראובן נחלו "נחלה מבוהלת" טרם זמנה,⁶ ננזפו מפי משה רבנו ואף נענשו בכך שגלו ראשונים. שאר שבעת השבטים נחלו "נחלה מאוחרת", ננזפו מפי יהושע על התרפותם (יהושע יח) ונענשו בכך שקופחה נחלתם.
- ז. סיפורי חיבת הנחלה וחיבת הארץ מצאנו רק אצל בני יהודה, שתבעו, בראשות כלב, לקבל את חברון ולכובשה (יהושע יד), ואצל בני יוסף, שתבעו לעצמם נחלה נוספת (יהושע יז).
- ח. נחתום מאמר זה בשני המשיחים: משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. את בכואתם של שני משיחים אלו ניתן לראות ביהושע – כמשיח בן יוסף, וברוד עצמו – כמשיח בן דוד. שהרי תפקידו הראשון של מלך הוא להכרית זרעו של עמלק (רמב"ם, הלכות מלכים, א, א). מלחמה שהחל בה יהושע ברפידים, סיימה בהצלחה דוד (שמואל א ל), שלא כשאוּל, שנכשל בה. יהושע, שהחל במלחמה, הוא שכבש לימים את ארץ ישראל. דוד, שסיים אותה, הוא שכבש לימים את ירושלים, תיבנה ותכונן במהרה כימינו אמן.

הרב מנחם מגדל מרימינוב

אלה תולדות יעקב יוסף... אדם מישראל אינו צריך להסתפק במה שכבר השיג, אלא צריך לשאוף לעלות מעלה מעלה, להיות "מוסיף והולך". אלה תולדות יעקב – יוסף, תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, ומעשיו הטובים של יעקב – יוסף – להוסיף לשאוף, להוסיף לעלות.